

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. Valami a gyermekmenhelyekről. F. Varga Lajos. — Tárcza. Karácsoni kezdőének (invocatio). — Karácsoni kezdőének. — Nagypénteki kezdőének. Gaal Imre. — Mutatványok. Kálmán Farkas. — Iskolaügy. Az ev. reform. tanítók országos gyűlése. Józsa Pál. — Közügyeink. Nyílt levél a szerkesztőhöz. Joó István. Szerkesztő. — Politika az egyházban. Kiss Albert. — Egy és más stb. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta.

Valami a gyermekmenhelyekről.

Egyházkerületünk népiskolai tanügyi bizottsága a múlt év októberhavi kerületi gyűlés elé egy szépen kidolgozott elaborattal járult, melyben hivatása magaslatán állva, arra kívánja fölhívni egyházaink figyelmét, hogy „Állítsunk gyermekmenhelyeket!” Elaboratumában, mely külön lenyomatban s több példányban egyházaink mindeikéhez szétküldetett, felsorolja az ismeretes okokat, melyek a gyermekmenhelyek fölállítását sürgősen követelik, s a számos előnyöket, melyek a népnevelést s a nemzeti izmosodást illetőleg a gyermekmenhelyekkel karöltve járnak. Aztán fölemlíti, hogy minők és hányfélék lehetnek az ilyen óvó intézetek. Mellőzve a Fröbel-féle gyermekkerttel összekötve levő kisedővodákat, nemkülönb a gyermekkert nélküli kisedővodákat, mint a melyek sokkal nagyobb apparátust igényelnek, semhogy általánosításukra gondolni is lehetne, a tulajdonképeni „gyermekmenhelyek“ fölállítását sürgeti, mint a melyek egészen megfelelnek a czélnak, **s könnyű szerrel föl is állíthatók.**

Nálunk a gyermekmenhely már ismeretes intézmény lévén, hadd mondok el idevonatkozó tapasztalataimat csak röviden és azért, hogy ha esetleg a tanügyi bizottság által papírra tett egészen szabatos számításokat olvassa valaki: túlvérmessé ne válják reménye a gyermekmenhely könnyű létesítése és föntartása iránt, hanem igenis vessen számot egész reális alapon, a mindennapi élet-nyújtotta

kalkulusokkal, nehogy aztán majd akkor csalódják, mikor a csalódás rosszabbul fog esni mindennél.

Kijelentem, hogy a czélt nálam üdvösebbnek senkisémm tartja, annak általános megvalósítása után senki nálam jobban nem óhajtozik. Nem a lebeszélési vágy vezérel hát, hanem csupán annak a jelzése, hogy bármily magasztos is a czél, nem lesz jó elhamarkodni vele a dolgot sehol.

Még valamivel jobban ki kell vetközni a mi népünknek az ő nyers naturalismusából, hogy aztán a gyermekmenhelyekkel általában és végleg megbarátkozzék. Megyénk talán az első, mely e tekintetben ledönteni igyekezik a közönyösség jégfalait. A „Széchenyi-társulat“ mentorsága alatt több helyen állítottatott fel gyermekmenhelyet. A jó tanács, útastítás, buzdítás mellett kínálván-kínálta eleinte a pénzbeli támogatást s akadt község, a hol nem kellett a menhely. Ma már inkább kapnának rajta, de sajnos, a Társulat anyagi ereje nem bírja a tömegesebb támogatást, az egyes községek áldozatkészsége pedig épen nincs arányban a magasztos czél megtestesítésének óhajával. Elkelne nálunk sok minden, csak erszényhez ne kellene érette nyúlni. De a mi még hallatlan is, megtörtént itt vidékünkön, hogy noha teljes támogatásáról biztosítá a „Széchenyi-társulat“ a községet, mégsem bírt föntmaradni a menhely a maga legegyszerűbb alakjában sem, mert nem volt kikért? — A szülék nem járatták bele gyermekeiket.

Mi eleitől fogva kapva-kaptunk a nemes Társulat ajánlatán; föl is állítók — természetesen a mi viszonyainknak megfelelően, csak a nyári szorgosabb munkaidő tartamára — a menhelyet. De épen nem volt ám könnyű, mert sehogysem akart a szülék fejébe beférközni az, hogy valaki ingyen bajlódják az ő 2—6 éves gyermekeikkel. Szerencsénkre akkor még kitölt magunkból minden: egy helybeli tisztos korú polgárnő lett az óvó, másik meg a dajka. Síp-pal-dobbal és mindenféle praktikával aztán anyyira mentünk, hogy 25—30 gyermek föl járt. Ah, de ko-

rántse tették volna meg a nagylelkű szülék azt, hogy legalább föl kísérik, viszont haza vigyék gyermekeiket. Már ennyire nem vihettek. Másik évben valamivel könnyebben ment a dolog; a kik kipróbálták volt, azok még áldani is hajlandók valának a menhely kigondolóját. 45—50 gyermek — a legnagyobb létszám — került össze s járt majdnem rendesen. De mit ért? . . . Most is maga bandukolt föl és haza az a csöpp jószág, s így a gyermekmenhely főnállása mellett is kész veszedelem érheti vala úton-útfélen. Egyenként a dajka és óvónő sem hurczolható őket, a mit pedig szívesen vesznek vala a most már követelőzni kezdő drága szülék. Azt hiszi aztán valaki, hogy nálunk a gyermekmenhely-intézmény megszilárdult?! . . . Csalód-nék. Következik a 3-ik év. Hjah, de már megint kellene erre is, arra is egy kis pénz: hol teremtsünk? . . . Annak-fölötte előáll a „Széchenyi-társulat“ megbízottja, hogy ezután képzett, vizsgázott óvónőt enged meg csak, és az eddigi segély-általányt kizárólag annak a díjazására szolgáltatja ki, a dajkát fizessük magunk, vagy a szülék, vagy a község.

Persze azt várhatta volna bárki, hogy mikor imé két teljes éven át **ingyen** élveztük az intézmény üdvös voltát, hát most már aztán áldozni is készek leszünk!

Dehogy! . . .

Dőljön dugába, egy fillért sem, . . . a pap hozta a nyakunkra, hát fizesse . . . Igenis, a papuraának kelle mindent garantirozni a nélkül, hogy valaki egyenes megadóztatására még csak gondolni is mert volna. A képzett óvónőt kihozza, a menhely megnyiltát kihirdeti etc. etc. és a gyermekek csak immel-ámmal, túl-túl sorakoznak. Mikor fel jöhetne 50, alig gyűl össze s látogatja a menhelyet 25. Keresem, kutatom: mi ennek az oka? S íme hol akadok rá!

Künt járok a mezőn, aratóimat vigyázom. S ott találok egy 4 év körüli gubanczos porontyot elsülve, kényszeredve az erős nap erős melegétől. Kérem az anyját:

— Csak nem akarja egész nyáron künt a napon pörköltetni ezt a szegény gyermeket?

— Hát hova tegyem? — lön az épületes válasz.

— Mért nem küldi a menhelybe?

— Nincs a ki délbe enni adjon neki; hisz így vagyunk, tetszik tudni, az édes anyámmal.

— Üres mentség . . . Holnaptól kezdve nálam lesz ebéden a kis fiú, csak vezesse föl reggelenként, ne kínozza itt. Dehogy vezette, dehogy adta. Hogy adná, — a mint később fülembé jutott, — mikor fizetni kell érte; ő ugyan egy fillért sem fizet. És a végsőkig meg nem bírtam győzni a szülék nagy részét, hogy fizetniök nem kell. S ha kellett volna is: mi az a 20 frt négy hónapra? — kérdi az egyházkerületi tanügyi bizottság. Persze csekélység; egy hónapra belőle 50 gyermek után 10 krajczár esik fejenként csak, s lám még ettől is borzadva húzódoztak. Hát még a

naponta fizetendő 5 krtól! . . . Egy hónap alatt 1 frt 50 kr!! . . . Az a napszámos, az a két kézzel kereső, az a márról holnapra élő!! Hiszen felnőtt gyermekéért egy évre kellene 1 frt tandíjat fizetnie s fizeti-é, hogy fizeti még a nem-napszámos is? Tanító uram a megmondhatója.

S a tanügyi bizottság már egyéveseket is bele von a combinatióba. Képtelenség, a mi népünket ösmerve, képtelenség! Inkább elhurczolja azt is magával a munkamezőre, vagy hagyja otthou öreg anyjánál, vagy nagyobb testvérénél, semhogy a menhelyre adja. De ilyenekkel vegyes 50—60 gyermek mellé jó ápoló nőt nem is fog kapni, nem, kivált 5, illetve 12 frt havi díjért. Leghelyesebb 2 évesektől bezárólag 6 évesekig összehozni őket; mert épen ez a kor az, a melyben, szabadabb mozgáshoz szokva, legveszedelmesebb a gyermek önmagára nézve, s a 6 évesekig ép azért, hogy ezeknek mintegy előképzőül szolgál a menhely a rendes iskoláztatásra.

A bizottsági munkálat bizonyos „menhely-bizottságot“ is contemplál. Helyes. De legyen elkészülve reá minden lelkész társam, hogy rajta s esetleg még — ha kap az effélén — a tanítón leend a menhely összes terhe és nyüge. Figuránsoknak roppant szépen illenek az e fajta falusi bizottságok, de a gyakorlat azt mutatja, hogy inkább hátrányára vannak az ügynek, mint előnyére, ha csak — túl nem tesszük rajtok magunkat.

Mondám és mondom, hogy én a magam részéről a legmelegebben pártolom a gyermekmenhelyeket. Óhajtandó is, hogy az egyházkerület általános mozgalmat indíttasson és érieltessen az eszme széleskörű propagálására; de vérmes reményeket ne ápoljunk, s csak úgy szemé-szöktibe bele ne menjen egy lelkész társam se a menhely fölállításába; mert bizony mondom, megátkozza azt a percet, melyben ennek nyügét is vállaira vette — — soha meg nem hálálom fejében.

Szégyenlem, de be kell vallanom, hogy a mi magyar népünk semmiféle nemes törekvést nem tud érdeme szerint méltányolni, s mind e napig jobban áhítózik egy adag veszett víz, mint gyermekei okszerű ápolása és nevelése után. Lám, a Nagy-Károly vidéki svábság bezzeg kap a gyermekmenhelyeken; rendre állítja föl s állandósítja itt is, amott is. De mi azért kigúnyoljuk a nyúl szívű svábokat s hozzá verjük a mellünket: magyarok vagyunk! . . . No meg kálvinisták!

F. Varga Lajos.

Tárcza.

Karácsoni kezdőének (invocatio).

Ad not. LXV. Zsoltár.

Sötét éjben Bethlehem felett
Fölzendül az ének,

Hirdetvén hogy ki ma született
„Békét hoz a földnek“.
Vegyüljön az égi seregek
Énekével imánk,
Hogy Szentje a jászolbölcsőnek
Hintsen áldást reánk.

Karácsoni kezdőének.

(Ad not. L. Zsoltár).

Ébredj lelkünk, szánk mondj dicséretet,
A Királynak, a ki ma született.
Ki jött, hogy békét hozzon földünkre
Gyógyírt a mennyből fájó szívünkre.
A szent angyalok énekelnek neki,
Mi is áldjuk, mert bűnünkől mente-ki.

Nagypénteki kezdőének.

(Ad not. Búcsút vennem, el kell mennem).

Jer menjünk a kereszt alá,
Törődött szívvel.
Bűnünkért szenved az halált
Ki rajt' vérzik el.
Óh ártatlan szenvedő,
Bűnösön könyörülő,
Tekints ránk kereszted alatt,
S adj szív-nyugalmat!

Gaal Imre.

M u t a t v á n y o k.

(Vége.)

Könyörögjünk az istennek sz. lelkének.

Huszár Gálé (az 1676-iki é. k. sz. írta 1550.), megjelent Huszárnál 1574., azóta él mind e mai napig, mint egyik legkedvesebb magyar ének, — a ref. é. k. 72. sz. a. Dallama egyik legdrágább magyar gyöngy, az új a moll scálának felel meg, ma is megvan mind a 7. v. 5. s. Szórol-szóra átvette az 1651. Cantus Catholici „Predicatio előtt való ének“ ez. 156. l., de gyönyörű dallamára alig ismerhetni, annyira el van formálva.

Mi hiszünk az egy istenben, Mennyeinek földnek.

Luther Credója, ford. Skaricza Máté. Huszárnál 1574. Bornemisza 1582. Nagy Dorkó 1590. Gönczi 1592. 1652. De a XVIII. sz. közepe felé (1730.) már nincs meg a ref. Cantionalékban, míg a lutheránusokéban még 1770. is megvan, 3. v. 10. s. A Zengedező mennyei kar (Ács Mihály 1696.) fordítása azonban nagyon különbözik Skariczaétól, péld.

Ács: Mi hiszünk mind egy istenben,
Ki menny és föld alkotója
Ki lett atyánkká kedvében
Hogy lennénk ő fiaivá . . .

Skaricza: Mi hiszünk az egy istenben
Mennyeinek földnek és a benne valóknak terem-
tőjében

Ki fiaivá minket választott,
Ő testünkről és lelkünkről mindenkor gondot
visel.

*

Minden embernek illik ezt megtudni, És szívében erősen.

Dévai Bíró Mátyás éneke az üdvösségnek igaz módjáról. Huszárnál 1574. Aztán 1808-ig minden ref. Cantionalékban. — Dallamául Huszárnál ez van írva: Im egy szép históriát, mely ismét: Mennyi sokat szól az isten, Sztárai dallamára van írva. Ez a dallam a reformátusoknál ma is él 144. sz. a., a legszebb bús magyar kifejezés, coriambus molossussal párosítva, legkedveltebb dalaink alakzatának zenei kifejezése; péld. Magasan repül a daru, **szépen szól!**

*

Mire bánkódoz ó te én szívem, Töröd magadat ilyen igen.

Hans Sachs éneke, fordítóul Skaricza Máté kell tartanunk. Először jelenik meg Nagy Dorkónál 1590. 278. l. 13. v. 4. s., ezután elmarad, s csak a XVII. sz. végefelé jön elő ismét, aztán él ma is, — a ref. é. k. 190. sz. a. csak 7. v.

*

Ó fényességes szép hajnal, Ki nekünk mennyből adatál.

Hajnali ének boldog asszonyról. Először 1651. Cantus Catholici 7. l. jelenik meg, 11. v. 3. s. Latin fordításnak kell lennie, mert a reformátorok ebből alakíták az 1592. (Gönczi 1. kiad.) 164. l. megjelent s mind e maig élő (ref. é. k. 145. sz. a.) **Jézus Krisztus szép fényes hajnal**, Ki feltámadsz új világgal, kezdetű reggeli dicséretet, mely 5. v. 3. s. Dallama meglepő szép, középkori latin.

*

Sokszor kelle erről emlékeznünk, Mint legyen kedve az istennek hozzánk.

Communikáláskor, vf. Somogyi Péter mester (Melius) 1579. Czákortnyainál láttam, másutt nem találtam. Áll 3 részből, ez első 24. v. 4. s., a második: Szakadása lön az emberi nemnek, a harmadik: Beszéde mellé szerzett sz jegyeket.

*

Sok nyomorusággal élete embernek, Rakva minden része az ő idejének.

Halotti, vf. Siderius János írta, nóta: Ó te meghaladó 19. v. 3. s. 1598. 1602. 1606. 1654. 314. l. e cízzel: „Az embernek itt ez világon nyomorult és boldogtalan sorsáról“. Losonczy Istv. hal. é. k. (1778.) 134. l., csinosított alakban ma is él, a vf. itt is adja a szerző nevét.

*

Szánja az úr isten hiveinek romlását, Az ő fiainak leányinak rablását.

A magyaroknak siralmas éneke az Tatár rablásáról. Megszabadultam nótájára, vf. Szegedi fecit Egren. 50. v. 5. s. Az utolsó v. szerint 1566-ban íratott, megvan: Bornemisza 1582. Nagy Dorkó 1590. 249. l. Bártfai é. k. 1593. s egyéb régi Codexekben, de a későbbi Cantionalékban nincs.

*

Szent Pál apostolnak írása, Lelkünknek vígasztalása.

I. Cor. 4. 5. r. 15. v. 4. s. 1598. (Szilvai-Ujfalvi Imre első ref. hal. é. gyűjt.) 1602. 1606. 1654. 316. l. A Losonczy István hal. é. k. (1778.) 125. l., csinosított alakban ma is él, 15. v.

*

Szüz támada pogány népek nemzetéből: Szüz sz. Catharina, Custos nevű király véreből.

Sz. Katalin szüzzől. 1651. Cantus Catholici. 154. l., 10. v. 2. s.

Tudjuk azt hogy fejenként meg kell halnunk, Mi lelkünkkel testünkkel kimúlunk.

vf. Thomas Albensis 15. v. 4. s. 1598. (Szilvai-Ujfalvi) 1602. 1606. 1654. 298. l.

Uram benned még az én reménységem, Mig nem teljességgel elfogyott hitem.

Czáktornyaiánál 1579. 182 l., 29. v. 4. s. Palatich György éneke, írta az u. v. sz. 1570. a csonka toronynak erős tömlőzében.

Uram isten mért bocsátál én reám, Ellenséget kik támadtanak reám.

A 3-ik psalmus második parafraisa, vf. Ujjlaki Péter. Czáktornyai János 1579. és 1652. van, azután ismét nincs, 15. v. 4. s. szép verselés.

Ilyen lesz a mi Kirchenlieder Lexiconunk, — ha az Ur akarándja.

Gyoma.

Kálmán Farkas.

Iskolaügy.

Az ev. reform. tanítók országos gyűlése.

Minden gyűlés sikere sok tekintetben függ annak tárgyától, hogy mennyiben képes az felköltetni az azon gyűlésen részt vevők érdeklődését. Továbbá az előadók felfogásától, hogy mily mérvben képesek azok a közös érzület alaphangját eltalálni s ezen a törvényes és logikailag következetes akkordok felhasználásával a lelkesültséget fokozni, szónoki hévvel a közönséget magukkal ragadni a szívére azon sférájába, hol a lelkesültség tettekben nyilatkozik, hol elnémul a nyelv, de annál hangosabban beszélnek a szemek a szív melegéről, a lélek elégtelenségéről s megmozdul a kéz, hogy a mit a szív érez, a lélek parancsol, azt meg is valósítsa . . . Itt teremnek a nagy tettek, melyek átalakító hatással bírnak.

Az ev. ref. tanítók országos gyűlése elé jogosult várakozással tekint a társadalom minden osztálya, vajjon mi az, a mit e félreismert, érdemei, képességei szerint soha nem méltányolt, szegénységben, önfeláldozásban és nagylelkűségben telhetetlen prot. tanítók alkotni képesek; vajjon érdemes-e figyelemre — s ők maguk arra, hogy egy nagy eszme, a független prot. tanügy eszméje vezérférfiaiul tekintessenek s a haladó kor igényeinek megfelelő nemzeti szellemben leendő irányításával megbízassanak? . . . Hiszen a közelmúlt még erre nem jogosít? . . . hát a jelen? . . . hát a közeljövő? . . .

Mindezen kérdések kétségtelenül előtérbe tolnak azon feltevésnél, hogy a prot. tanítók országos gyűlést tartanak. — És nekünk prot. tanítóknak mindezen kérdésekre felelnünk kell férfiasan, legjobb meggyőződésünk szerint, ott a forumon, egy ország színe előtt, az erőmérő tornacsarnok, a közgyűlés küzdőhomokján. Nem kiesinyelhető dolog. Egy ország — számban és erőben — jelentékeny osztályának, egy szabadság és függetlenség elvein felépült krisztusi nagy egyház alapvető munkásainak, a modern társadalom elsőrendű kulturharcosainak jó

vagy balsorsa, megbízhatósága vagy kiskorúsága, szégyene vagy dicsősége nyugszik az elvetett koczkán.

Vajjon melyik rész fordul felül? . . .

Ezt a kérdést vannak hivatva eldönteni: a) azok a tétel, melyek a gyűlés tárgyaiul kitűzettek; — b) azok a férfiak, kik a prot. tanítók soraiból e tétel előadóivá felkértek; — c) és a prot. tanítók zöme, kik hivatásuk magaslatára eljutottak.

Az elvetett koczkán bizonyára a jobb rész kerül felül! . . .

Jogot ad e feltevésre már magában véve azon tény is, hogy a kitűzött tárgyak közös érdeklődésünk, közös lelkesedésünk tárgyai, melyek különböző alakban s különálló részeiben évek hosszú során képezték prot. tanügyi irodalmunkban s egyleti gyűléseinkben, megbeszélés és vita tárgyát. Továbbá, mert egyházi főbb hatóságainknak és államkormányunknak jelentékeny részben ma is közvetlen gondoskodása tárgyát képezik. (Itt helyén valónak találok megjegyezni, hogy az oly tétel, melyek az egyetemes tanító-gyűlés tárgyai közt is szerepelnek, csak oly mérvben fogják képezni gondoskodásunk tárgyát, a mennyiben azok autonomikus hitfelekezeti szerkezetébe beillenek).

De jogot ad e feltevésünkre azon tudat, hogy egy minden tekintetben intelligens, hivatásáért lelkesülő, humánus, művelt prot. tanítóságra támaszkodhatunk, mely a tudomány, intelligentia és humanismus fegyvereivel övezetten, hazájának jobb sorsa által lelkesítve csak nagy dolgokat alkothat.

Bízva tehát vezéreszavunkban: „a haza minden előtt!“, bátran kartársak a kibontott zászló alatt előre!

A tárgyalásra kitűzött tétel nagy körültekintéssel állapították meg s oly címeket nyertek, melyek alá a prot. tanítóknak minden jogos törekvései beilleszthetők s tényleg be is illesztettek. Nem tévesztettük szem elől a prot. népiskola legvitálisabb érdekeit, prot. népnevelésünk folytonos fejlesztését célzó intézkedéseket. Ennélfogva meg vagyunk győződve, hogy a kitűzött tétel minden irányban megleléssel fog találkozni, úgy tanítói, mint hatósági körökben.

Az egyes tétel előadók által már munkába is vétettek (minden tétel megtalálta a maga emberét), s bizonyára kitűnően hasznos szolgálatot fog tenni, ha a sajtó terén is megindul felettük a behatóan részletes eszmecsere. Így, a körülbelül május hónapban megtartandó szervező bizottsági gyűlés munkálatai megkönnyítve s eredményesebbé lennének téve. Tisztelettel hívom fel erre különösen prot. tanügyi irodalmunk vezérférfiainak becses figyelmét.

A kitűzött tétel ezek:

I. Vallás-erkölcsei képzés s annak eszközei.

II. Az ev. reform. népiskolák tanterve. (Az öt egyházker. népiskolai tanterveinek összehasonlító bírálata. Egységes tanterv a hazai ev. reform. népiskolák számára).

III. Az ev. reform. népiskolák adminisztrációja. (Egységes népisk. szervezet).

IV. Az ev. reform. tanítók jogi helyzete az egyházi önkormányzatban, a) tisztán adminisztratív, b) jogi tekintetben.

V. Az ev. reform. tanítók anyagi helyzete.

VI. Ev. reform. tanügyi szakközöny.

E tétel feldolgozása kiváló érdekét képezvén az ev. ref. tanító-egyleteknek, tisztelettel kérem azok elnökeit, miszerint — tekintettel a tavasszal tartatni szokott gyűlésekre —

ezeket, vagy legalább 2—3 pontját tárgyalatni s határozati javaslataikat hozzám legkésőbb májushó első hetében beküldeni sziveskedjenek. Sőt — tekintettel a dolog halaszthatlanul sürgős voltára — azon egyletek elnökeit, kik tavasszal gyűlést tartani nem szoktak, különösen is kérem, hogy e tételek tárgyalását rendkívüli közgyűlés összehívása által eszközöltetni méltóztassanak.

Kiváló tisztelettel vagyok
Kisújszálláson, 1890. január 22.

Józsa Pál,

az ev. ref. tanítók országos gyűlését szervező
bizottság elnöke.*)

Közügyeink.

Nyílt levél a szerkesztőhöz.

T. Szerkesztő úrnak a „Debreczeni Protestáns Lap“ f. évi 4-ik számában „Lelkészwálasztás Debreczenben“ című cikkében egy oly kifejezés s ez alatt elrejtetten oly elv jutott napfényre, melyet általános szempontból figyelmen kívül hagyni nem tudok. Engedje meg azért, hogy t. Szerkesztő úrnak épen a „Debreczeni Prot. Lapban“, a maga saját erős várában üzenjek háborút, rövid időre.

Nem gondolok azzal, hogy vajjon helyes és időszerű-e a megejtett választás után mérlegelni és szembeállítani a pályázók tehetségeit, készségét és érdemeit, melyeket a választás előtt különben is kellően megfontoltak a választók s épen azért szavaztak így vagy amúgy; azt sem említem, hogy nagy érdekek követelik, hogy a választás után a felzaklatott kedélyek lecsendesüljenek, s a bukás után a szívekben leülepedő keserűség mielőbb enyhüljön és megszűnjék.

Engem e szerény sorok írására azon állítás felett való esodálkozás indít, hogy t. Szerkesztő úr Somogyi Pált úgy tünteti fel, mint a kinek theologiai előképzettsége sem volna. Ezt írja ugyanis a t. Szerkesztő úr: „*De végre is a kathedrai folytonos szolgálat theologiai előképzettséget s épen a debreczeni lelkészség nagy lelkészi gyakorlottságot igényel, a mi a dolog természeténél fogva nem lehet meg Somogyi Pálban . . .*“

Ez állítás, egyebet mellőzve, nem felel meg a valóságnak; kiindulásában hibás, eredményében épen veszedelmes lehet. Nem felel meg a valóságnak, mert épen Somogyi Pál úr, ki a debreczeni theologiai akadémiának 4 évig volt kitűnő hallgatója, a lelkészképességi vizsgán is kitűnő lelkészi oklevelet nyert. Ha egy ily férfiúnak még csak theologiai előképzettsége sincs, mirevalók akkor a theologiai akadémiák? Nem veszi-e észre t. Szerkesztő úr, hogy amaz állítással mily sujtó ítéletet mondott ki ama mindnyájunk előtt drága aima mater felett épúgy, mint a lelkészképesítő egyházkerületi vizsgáló küldöttség, sőt egész ref. egyházunk s különösen lelkészeink tudományos műveltsége felett, midőn jól tudjuk, hogy ezek közül nem kevesen vannak olyanok, kik magukat a theologiai tudományokban iskolai pályájuk bevégezése után tovább nem képezhetik.

Ugyan mit mondana a budapesti egyetem tanárkara, ha

*) Tisztelettel kérem a hazai összes tanügyi lapok szerkesztőit, hogy a fenti értesítést egész terjedelemben átvenni sziveskedjenek. Józsa Pál.

valaki egy hallgatójáról, ki folyvást kitűnőleg állta ki a colloquiumokat s kitűnő tudori oklevelet nyert, valaki azt írná vagy állítaná, hogy annak jogtudományi vagy orvostudományi stb. előképzettsége sincs. A főiskolák, ha még tudományos előképzettséget sem adnának, eltöríendők volnának még a föld színéről is.

De ha valaha közkeletűvé válnék amaz állítás, hogy az oly egyének, ki a hittudományokat mint tanuló kitűnő eredménynyel hallgatta, s a ki a lelkészképességi vizsgán kitűnő jelzővel minősített, még csak theologiai előképzettsége sincs, akkor az oly tanárok, kik tanítóképezdekben, gymnasiumokban vagy valamely akadémia bölcsészeti szakában működnek, ha csak előzőleg hosszabb ideig lelkészi minőségben alkalmazva nem voltak, sohasem pályázhatnak valamely elsőrendű lelkészi állomásra, sőt véleményem szerint nem pályázhatnak a legegyszerűbb falusi lelkészi állomásra sem, mert az a legnagyobb képtelenség, hogy valaki theologiai előképzetség nélkül alkalmaztassék lelkészül. Ha az írás szerint „elvész a nép, mely tudomány nélkül való“, ugyan mi sors vár az oly népre, melynek lelkészei is tudomány (theologiai tudomány) nélkül valók?

Én ismervé t. Szerkesztő úr, kedves barátom lelkületét, nem teszem fel róla, hogy ama kifogásolt állítását, illetőleg kifejezését sértő szándékkal használta volna, — azt épen oly kevéssé gondolom, hogy azon kifejezésben egy oly elvet akart volna világgá bocsátani, melyből az általam említett következtetéseket minden kényszerítés nélkül lehet megvonni, sokaknak keserűségére és boszantására.

Épen azért hajlandó vagyok hinni, hogy ama kifejezés nem tervszerű számításnak s meggondoltságnak, hanem sokkal inkább a sebes dolgozás közben könnyen történhető lapsus calamitatis tulajdonítható, a mi mindannyiszor előállhat, valahányszor a gondolat nem találta meg adaequat kifejezését.

T. Szerkesztő úr, kedves barátom, engedje reménylenem, hogy e kissé hosszúra nyúlt leveletem, daczára annak, hogy épen önnel ellenzékieskedik, közölni fogja becses lapjában s talán lesz szíves megnyugtató felvilágosítást adni fentebb bírált szavairól.

Teljes nagyrabecsülésem mellett vagyok
Debreczenben, 1890. január 30.

Joó István.

Szívesen helyet adok a fentebbi nyílt levélnek e lapban; tartozom azzal magamnak, még inkább az általam nagyra becsült felszólalónak és legfőképen a védelmébe vett ügynek és személynek.

Egy lapszerkesztő sokszor dolgozik „volante calamo“, és az is igen sokszor megtörténik, hogy abból is sérelem keletkezhetik, a minek mondásánál vagy írásánál az embernek sértő szándéka egyáltalában nem volt.

Igy jártam most én is.

Kinyilatkoztatom, hogy én idézett szavaimmal sem keseríteni, sem boszantani senkit nem akartam. Szavaim nem akarnak sem többet, sem kevesebbet jelenteni, mint annyit, hogy nt. S. P. úr — ha jól tudom — már 18 év óta tanárkodván s e hosszú idő alatt nem foglalkozhatván theologióval: attól távol eső tudományok fejlesztésére áldozván legjobb erőit: m a természetesen nem rendelkezhetik oly theologiai tudomá-

nyos képzettséggel, a minővel, a cikkemben felhozottak szerint egy debreczeni lelkésznek időnkben már bírnia kell.

A nyílt levél nagytt. írójának szavaimból levont következtetéseire nincs okom reflektálni. A ki, mint ő is, ismer engemet, azt tudja jól, hogy az én lelkülem nem engedi meg a sértő szándékot s így ama következtetések önként esznek.

Csak annyit kell még megjegyezmem, hogy bizony nem lehet ma gyakorlott jogász, vagy orvos az a kitünően vizsgázott egyetemi tudor sem, a ki 18 év óta nem szaporította jog- vagy orvostudományi ismereteit.

Szerkesztő.

Politika az egyházban.

Ezen üres de hangzatos jelszó alatt, Géresi Kálmán úr többször intézett már támadást ellenem. Ez az oka, hogy elvégre is, úgy vele, mint kedvez jelszavával elszámolni kötelességem.

Nem régen volt, mikor a konventi tagok választása felett kifejtett vitában, G. K. úr azért támadott, mert állítása szerint a politikát egyházkerületi gyűléseinkre beviszem. Azóta alig telt el néhány év, s ma már tények bizonyítják, hogy a pártpolitikát azok hozzák be egyházkerületi gyűléseinkre, kik annak behozatalával minket vádoltak. Mi a vádoltak, különböző politikai pártok tagjai közül azért egyesültünk, hogy úgy a konventi tagok választásának kérdésében, mint más egyházi kérdésekben is, védjük és fejlesztjük egyházi önkormányzatunk jogait. Nem mi, hanem a vádlók voltak azok, kik az egyházkerületi gyűlések előtt és alatt, pártszínezetű értekezleteket tartva, a választások alkalmával pártérdekből szavaztak. Bizonyosága a konventi tagok választása.

Közelebbről történt, hogy G. K. úr, Debreczen város bizottsági közgyűlésének tagjává megválasztatván, az első ülésen, melyen megjelent, követelte azon Thaly Kálmán megválasztásának megsemmisítését, kivel egy széket ülni, csakis G. K. urra lett volna megtisztelő. Engem pedig ez alkalommal is azzal vádolt, hogy a pártpolitikát a városi közgyűlés tanácstermébe beviszem. Szavait csendes, de általános mosoly kísérte; mert a pártpolitikát azon terembe bevinni nem lehet; az a tanács terem a politikai pártok vitáinak egyik színtere.

De G. K. urat, kedvez jelszavától s gyötrő gondolataitól még ezen jelenet sem szabadította meg. Most ismét azon nagy felfedezést teszi, hogy az a rettenetes politika ott van a debreczeni ev. ref. egyházban. Ezen felfedezés, mint e téren csatára mindenkor kész hőssel, aczelt ragadtat vele, — no természetesen csak tollat, — s dörgedelmes cikkben támad, gyanúsít és dorongol. Ne ijedj meg jámbor olvasó! hiszen a G. K. úr szent felháborodása csak farizeusi álszenteskedés. Tudja ő igen jól, hogy ha a debreczeni ev. ref. egyház tanácstermébe csakugyan bevitetett volna azon pártpolitika, azt nem most és nem én vittem be oda. Hogy azt „egyházaink rovására vagy veszedelmére“ fel nem használtam, ezt is tudja ő, mert annyit még cikkében is bevall, „hogy egyházamat szerető ember vagyok“. De nem is ez a G. K. úr baja. Mint a debreczeni szabadelvű pártnak, azon választó kerületben, hol lakik, nemesak egyik vezérférfia, hanem alelnöke, vagy talán elnöke, — azon gondolattal nem tud ő megbarátkozni, hogy széles e hazában van és lehet oly tanács terem, hol nem az ő politikai pártszelei vannak többségben. Ezért döngeti ő Bizáncz kapuit, követel-

vén beboesáttatását. Csakhogy az ő támadásainak „rémkiáltása az, mely a bástyákra hívja a hazafiakat“ s ha a vár kapuin ő kívül marad, annak senki más, csak maga oka.

Ne üldözze tehát G. K. úr, — muszka rendszer szerint, — a politikai meggyőződést, mint valamely rettenetes rémet. Alkotmányos állam minden polgárának meg kell lenni politikai meggyőződésének. Magyarhoni ev. ref. egyházunk mindenkor részt vett a magyar nemzet alkotmányos küzdelmeiben. Nemzetünknek és egyházunknak szabadságharczai egy és ugyanazok. Ne a politikai szabad meggyőződést keresse és üldözze tehát G. K. úr, hanem a politikai pártszenvedélyt. Ha pedig ezen politikai pártszenvedélyt akarja keresni és üldözni akkor elsöben is vizsgálja és ösmerje meg magát. És ha azon politikai pártszenvedélyt, mely minden politikai vitatkozásán, ellenem intézett támadásain, söt még történetbúvári irányzatos működésén is átvonul G. K. úrnak, önmagában legyőzni sikerülni fog: akkor a majtényi és világosi sikokon nem csak szabadsághösoket, hanem esküt szegő árulókat is fog találni; s a hazánk állami önállóságáért folytatott alkotmányos küzdelmet nem fogja „ö n é r d e k - h a j h á s z á s“-nak gúnyolni; és az ezen küzdelemre alapot szolgáltató és eröt adó elveket nem fogja „narcoticus szerekeknek“ nevezni gúnyosan. Ekkor lehetünk különböző politikai meggyőződés alapján különböző politikai párt tagjai: de azért béke lehet s talán béke leend közöttünk.

Most még csak azt jegyzem meg, hogy azon „ígéret“ melynek G. K. úr, a mily alaptalan, épen oly sértő magyarázatot adott, nem a párt intéző bizottsága által és nem Somogyi Pál úr jelenlétében és tudtával tétetett. Magánkörben, magán emberek közt történt volt az. Ez okból soraimnak oly értelmezése és tendentiosus elmagyarázása ellen ezennel és határozottan tiltakozom.

A mi végre a G. K. úr támadó cikkén átvonuló hangot, vagyis azon cikknek írmodorát illeti, — az a pártszenvedélynek hangja és írmodora. Küzdelmeim folyamán megtanultam ismerni e hangot; nem haragszom érte, csak sajnálni tudom.

Kiss Albert.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Kikeresztelkedhetik-e egy izráelita 18 éves kora előtt?

E kérdést teszi fel Szikszay Z. lelkésztársunk hozzászólás végett e b. lap 3-ik számában.

Mert a kérdéses izr. kikeresztelkedését az atyja kívánja, azok után, miket Konek egyházjogtanában e tárgyra vonatkozólag mond — határozottan lehet felelni, hogy igen, kikeresztelkedhetik. Lássuk csak, mit mond Konek?

Nem kereszttyének — tehát a zsidók is — 7 éven alól a szülök beleegyezésével keresztelhetők meg, 7 éven felüliek, söt a 7 éven alóliek is a szülei beleegyezés nélkül csak akkor keresztelhetők meg, ha kitétetek, elhagyattak, kitagadtattak, ha halálveszélyben forognak. Hazánkban, ha 7 éven felüliek a szülök vagy gyám ellenzésére megkereszteltetnek, az 1787. jul. 31. és 1829. jul. 19. intézvény szerint a keresztelő lelkész hivatalvesztéssel bünhödik. Továbbá a 14 éven felüli, de a 18 évet meg nem haladott zsidó

gyermek szülei vagy gyám beleegyezése nélkül az 1789. okt. 30. és 1791. szept. 16. kelt helyt. intézvény értelmében csak az orsz. polit. hat. engedélye folytán lenne megkeresztelhető, sőt a mennyiben a gyermek a 14 éven alól, de a 7-ik éven felül volna, azon eset a legfelsőbb elhatározásnak van fentartva.

Ezekből világosan láthatjuk, hogy szülei beleegyezéssel a zsidó gyermek bármely korban megkeresztelhető, mert a törvények csak a beleegyezés nélküli keresztelést tiltják. Egyébiránt a törvény intenciója az áttérésnél az, hogy 18 éves korában már mégis csak inkább megítélheti valaki vallásának tanait, mint ifjabb korában, s így az áttérést 7—18 évig nem engedi meg; ezért — ha különben igen sürgős okok azt nem kívánják — az illető is várhatna 18 éves koráig a kikeresztelkedéssel, a mikor aztán mind a keresztelő, mind a kikeresztelendő nagyobb lelki megnyugvással s örömmel vennének részt a nagyfontosságú vallásos szertartás végzésénél.

F.-Bánya, 1890. január 21.

Nagy Lajos.

Hibás anyakönyvezés kiigazítása.

T. Szerkesztő Ur!

A következő hibás anyakönyvezés miként kiigazítására vonatkozólag tisztelettel kérem a t. Szerkesztő úr véleményét.

A szent-péterszegi ev. ref. egyház keresztelési anyakönyvébe 1874. okt. 8. 59 folyó szám alatt beírott adatok szerint Turzó Gábor és Tar Mária szüléknek született egy Sándor nevű fiók, s a nevezett folyó szám alatt beírott születési és keresztelési adatok után az „Észrevételek“ rovatába ez van bejegyezve: meghalt 1874. okt. 14., és a halottak anyakönyvébe 1874. okt. 14-ről 56 folyó szám alatt a keresztelési anyakönyv „Észrevételek“ rovatába bejegyzéssel teljesen egyezőleg ezt találom beírva: Turzó Sándor, Turzó Gábor földműves fia, életkora 6 nap. Tehát mind a halottak anyakönyve, mind a keresztelési anyakönyv „Észrevételek“ rovatába található bejegyzés egymással teljesen egyezőleg azt tüntetik elő, hogy Turzó Gábor és Tar Mária szüléknek Sándor nevű fiók meghalt. Pedig ez a fiú nemcsak a szülék, hanem több tanúk bizonyossága szerint él.

A jelenleg Henczidán lakó szülék a mult napokban bizonyos dologban nálam voltak és a fent nevezett dolgot tudomásomra hozva, úgy nyilatkoztak, hogy nagyon óhajtanák, ha a gyermekökre vonatkozó anyakönyvi hibás bejegyzés minél előbb és teljesen megnyugtatólag kiigazíttatnék.

Én, semmi ide vonatkozó utasítást nem ismerve, azon egyszerű módját gondoltam a kiigazításnak, hogy miután a szüléket a gyermekkel és a gyermeket ismert két tanúval együtt magamhoz hívatnám és kihallgatnám, mind a keresztelési anyakönyv, mind a halottak anyakönyve észrevételi rovatába bejegyzem a következőket:

Turzó Gábor és Tar Mária az itt meghaltak írt Sándor nevű fiókkal előttem megjelentek s T. L. és S. A. tanúkkal egyezőleg kinyilatkoztatták, hogy a jelenlevő bemutatott fiú az, a ki mind a keresztelési anyakönyv „Észrevételek“ rovatában 1874. okt. 8. 59 folyó szám alatt, mind a halottak anyakönyve 1874. okt. 14. 56 folyó szám alatt halottnak van bejegyezve.

Jól cselekszem-e így, és ha nem, miként cselekedjem?
Becsés választát kérve és várva a t. Szerkesztő úrnak,
vagyok,
Szent-Péterszeg, 1890. január 17.

Selyeby Géza.

Ha teljesen meg lehet győződve a tiszteletes segédlelkész úr, hogy a fenforgó esetben csalásról, csalási szándékról szó sincsen, főleg ha azok a tanúk épen magok a keresztelők: a kiigazítást magától bátran megteheti. Egyes esetekben a püspöki hivatal útján a vallásügyi miniszterhez kell folyamodni az anyakönyv kiigazíthatása céljából, mint péld. ha valamely keresztelési, esketési, vagy halálozási eset tévedésből, vagy bármi okból nem anyakönyveztetett; ha egy gyermek örökbe fogadója nevét is megnyeri; ha egy zsidó megkeresztelkedvén, vezetéknevet is változtat, a mihez meg okvetetlenül a belügyminiszter engedélye szükséges. Egyszóval föltétlenül új adatokat csak felsőbb engedéllyel vezessen anyakönyvébe a lelkész, de egyes tévedéseket, természetesen minden elővigyázat föltétele mellett, saját hivatali körében is kiigazíthat.

Különben szóljanak hozzá a kérdéshez mások is. Minden ilyen tárgy sok mellékkérdést ölel föl, melyeknek nyilvános megvitatása csak helyesbíti a lelkészi élet praxisát.

Csiky Lajos.

Irodalom.

Egyházi beszédek. Irta Gulyás Benő, t.-palkonyai ev. ref. segédlelkész. I. kötet. Ára 1 frt 30 kr. Miskolcz, 1889. Lövy József fia tulajdona.

Valóban restelem, hogy ezen egyházi beszédek ilyen elkésve kell lapunkban ismertetnem. Bizony mondom, hogy egyáltalában nem rajtam mult a dolog. A könyv megjelenése után azonnal gondoskodtam annak e lap hasábjain való részletes ismertetéséről, de erre fölkért barátom körülményei miatt mindig halogatni volt kénytelen ígérete teljesítését, mígnem teljesen föl is adta azt, s most ott áll a dolog, hogy a „jobb későn, mint soha“ elvére támaszkodva, magamnak kell megragadnom a tollat, hogy írjak valamit e könyvről.

Ily későn már részletes ismertetést valóban nem óhajtok írni. Legyen elég, ha néhány észrevételre s rövid általános hangú bírálatra szorítkozom.

Tiszteletes Gulyás Benő segédlelkész úr még 1888-ban azon megtisztelő bizalmával tüntetett ki, hogy elküldte hozzám, előtte személyesen ismeretlen egyénhez, 20 egyházi beszédét, hogy bíráljam meg azokat s mondjam meg, méltók volnának-e a kinyomatásra. Bírálatom nagyon elismerő volt s fölbátorítottam az ifjú egyházi szolgát beszédeinek kiadására. És az előfizetési felhívás csakugyan hivatkozott az én igénytelen nevemre is.

Előttem tehát már régen ismert beszédek állanak mostan, s lényegileg körülbelől csak azt ismétlhetem, a mit 1888. nyara körül a t. szerzőnek írhattam.

A 183 lapra terjedő, szép kiállítású könyvben 25 egyházi beszéd van, melyből közönséges 9 (s ebből 1 homilia), szorosán ünnepi 7, alkalmi (újévi, farsangi, bűnbánati, úrvacsora-osztás-kor, árvíz után, tavaszi, aratási, őszi) 9.

Szerző mindenekfölött kitűnő stylistá, ki egyszerű, könnyű folyású, mégis zengzetes nyelvezetével el tudja ragadni

beszéde olvasóit. Nem találunk e műben hosszú mondatokat, még kevésbé körmondatokat, de mindenütt élénk, nemesen népszerű nyelvezetet, mely azért a fentebbiek dacára megszaggatott mondatkakkal, asyndetonokkal nem bántja fülünket, érzékünket. Szerző ismeri a bibliát, segítségül tudja azt hívni saját szépen kifejezett szép gondolatai támogatására. Ismeri a homilétika szabályait, bár épen nem engedi azok bilincseibe veretni röpke szelleme szabadon szárnyaló gondolatait.

Hogy ne csak dícsérjek, elmondom azt is, a mit kifogások.

Az ifjú szerző mindenben szereti a rövidet, a csattanóst. De ebben tulságba megy, mikor péld. a VI. sz. a. beszédben Luk. 15, 17.-ből ezt veszi szövegül: . . . magába tért . . . Talán jobb lett volna szövegül fölvenni a tékozló fiú egész történetét, mert hiszen az olyan szöveg bibliaismeretre épen nem tanít. Sajátságos aztán, hogy épen ezen rövid szövegű beszédnek dispositiója meg nagyon is hosszú, csaknem nehézkes. A IX. számú beszédben a felosztás nem indokolható a textusból. A XIV. és XVIII. sz. alatti husvétii, illetőleg áldozócsötörtöki beszédek szövegei semminemű vonatkozással nincsenek az ünnep eszméjére, — bár elismerem, hogy ennek dacára is teljesen ünnepi hangulatot keltő, keresztyéni szellemben írott, jó beszédek ezek is.

Különösen az ifjú lelkészi nemzedéknek, mely az irányban a könnyűt, de azért a lényegben, a szellemben nemest, emelkedettet szereti, különösen ennek szíves figyelmébe ajánlom tisz. G. B. úr e beszédeit. Igen értékes beszédek ezek, s megjelenésök valódi nyereség egyházi irodalmunk ezen ágában.

A fiatal szerzőt melegen üdvözljük s kérjük őt, hogy szép tehetségével csak szolgálja buzgón egyházunk szent érdekeit s lelke kincsés tárházából hozzon még sok újat napvilág elé.

Csiky Lajos.

A Téli Ujság 4 első számáról már megemlékeztünk. Az 5-ik szám Baksay Sándor arcképét, életrajzát és jellemzését hozza; a 6-ikban és 7-ikben nincsenek képek; a 8-ikban az Eiffel-torony rajzát látjuk, ügyesen összekötve e tárgyat a Babel-torony bibliai elbeszélésével, természetesen feltüntetve a kettő közötti nagy különbséget is. Mind e négy számban vannak vallásos irányú költemények, tanúságos cikkek, vegyes közlemények. A tárczában még mindig folyik Kálmán Farkas „Egy másik torony története“ cz. elbeszélése. E számokba meg a következő szerzők írtak: Sántha Károly, Szabó István, Zöld József költeményeket, Vöröss Zsigmond és Csécsi Imre költeményeket és prózai dolgozatokat, Szalay József és több névtelen csak prózai cikkeket. E vallásos néplap minden új számával életrevalóságáról tesz tanúbizonyságot.

Különfélék.

Halálesetek. Nagy veszteség érte az evangélikus testvér-egyházat. A dunáninneni ev. egyházkerület püspöke, dr. Geduly Lajos főrendiházi tag január 29-én délben elhunyt. Pár nappal ezelőtt elesett, agyrázkódást szenvedett s ez okozta halálát. Az elhunyt nemesak mint kiváló képességű, nemes jellemű tolerans pap vált egyházának díszére, hanem mint a felső-

magyarországi pánszlávok ellenfele, a magyar hazafiság egyik legbuzgóbb apostola is. Egyházának közgyűlésein az államellenes törekvésekkel szemben folytatott küzdelmével kiváló érdemeket szerzett. 1815-ben született Nyitra-Szerdahelyen. A böleselmi-hittudományi tanfolyamot Pozsonyban végezte, aztán Bécsben fejezte be theologiai tanulmányait. Még Bécsben időzésekor a kálnói egyház rendes lelkészévé választották, de fiatalossága miatt az állást nem vállalhatta el. 1838-ban szikánoki pappá lett, majd a gömöri esperességben lelkészkedett Ochtinán és gömöri táblabíróssággal is megtisztelték. 1847-ben a tiszai kerület egyházi jegyzője lett, 1855-ben a zólyomi egyházak főesperesüknek választották, 1858 óta pedig Pozsonyban lelkészkedett s ott hunyta is le örökre szemeit. A dunáninneni evang. egyházkerület püspökévé 1861-ben választották s mint ilyen, 1886-ban ünnepelte negyedszázados jubileumát. Ő felsége a kir. tanácsosi címmel tüntette ki. Egyházi elnöke volt az evang. egyetemes konventnek. A főrendiháznak a ház reformja óta volt tagja, egyike lévén egyháza hivatalban legidősebb püspökeinek. Elhunyt veszteség egyházának, a hazának egyaránt. Áldás emlékére! — A szatmárnémeti ev. ref. gimnázium igazgató-tanácsa és tanárkara mély fájdalommal jelenti, hogy Gál Zsigmond, nevezett gimnáziumnál a latin és magyar nyelv és irodalom okleveles rendes tanára, hosszas és kínos szenvedés után, életének 34-ik, tanári működésének 8-ik évében, jan. 23-ikán reggeli 1/5 órakor jobblétre szenderült. A megboldogult földi részei jan. 24-én d. u. 3 órakor tétettek örök nyugalomra. — Igaz részvéttel közöljük e gyász hírt, mely egy ifjú társunk, felekezeti egyik jónevű iskolánk tanárának elhunytát jelenti. Hallottuk súlyos betegségét; tudtuk, hogy napok óta nehéz haláltusát vív, mégis megdőbbsen e halál, mely egy férfikora tavaszán levő munkabíró erőt rabolt el tőlünk. Béke poraira, áldás emlékére! — Még egy másik ifjú tanártársunk haláláról is meg kell ezúttal emlékeznünk. Bihari Kálmán, a h.-szoboszlói polgári iskola tanára f. évi jan. 30-án élete 35-ik, boldog házassága 10-ik évében hosszas szenvedés után elhunyt s ma d. e. 10 órakor eltemették. Béke korán elhunyt ifjú barátunk poraira! — Hosszabb nekrológ érkezett még hozzánk Vámos Lajos vadász ev. ref. leányiskola-tanító haláláról, melyet tér hiányában csak jövő számunkban közölhetünk.

Köszönetnyilvánítás. A legnagyobb hála érzetével eltelve kedves s elengedhetetlen kötelességünknek ismerjük legmélyebb köszönetünket nyilvánítani gróf Károlyi Tiborné ő Méltóságának azon nemes tényeért, melynél fogva templomunk kiújítására vallásos érzületéből kifolyólag 50 osztr. ért. forintot adományozni méltóztatott. A nemes lelkületű grófnő ezen szép tette önmagában hordja dícséretét! Az egyháztanács nevében Jármí, 1890. január 24. Kósa Ede, ev. ref. lelkész.

Szerk. posta. Sz. L. Hadházi. Persze hogy beválik. Jönni fog, de többet is kérek. Szándékolt látogatásom valóban sok dolgom és bajom miatt maradt el ismét. — G. Gy. Edinburgh. A küldött 10 shillingért a magyar posta-hivatal 5 frt 90 krt számolt át. Engedjen meg azonban, ha szép és követésreméltó adományát nem névtelenül nyugtázom a lapban. Miért volna az úgy jobban?! — K. H. L. Kis-Ujszállás. Jövő heti számban jó.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**